Nr. 21. Anulu XXXI.

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Dumineca, Fói'a, candu concedu ajutóriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe ½ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 8 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 25|13 Martiu 1868.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tax'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

MONARCHI'A AUSTRIACA

Transilvani'a.

La Concordatu.

(A se vedé Nrii 18 si 19.)

Dupace ordinariatulu greco-resariténu ortodocsu din Sibiiu a primitu la man'a sa documentulu publicatu la Nr. 19, s'a potutu simti in adeveru deslegatu de orice respundietate morala facia cu acea parte a romaniloru, carii de mai multi ani lucrá pentru delaturarea ori-carora puncte de contactu iritatoriu intre cele dóue confesiuni. Acelu ordinariatu ar' fi pututu respunde pe atunci cu frontea senina: Ёca, vedeti, cu am voitu pacea si concordi'a, cu 'iam intempinatu la calea diametale, ei inse au respunsu la orice propuneri ale mele fratiesci cu indatinatulu loru Non possumus; ei carii se tienu pe sine infalibili ca Ddieu, se respundia singuri pe viitoriu pentru tóte blamagiurile cate voru mai urma pe numele romanescu din partea celoru de alte neamuri si alte confesiuni din cau'a certeloru nóstre confesionali.

Ci ordinariatulu din Sibiiu a pazitu secretulu binisioru la peptulu seu pana candu au trecutu tóte scurtele dile de bucuria nationala din an. 1862, adica pana dupa memorabili'a adunare din Brasiovu.

Cu ocasiunea acelei adunari unii barbati din inteligenti'a romana a comitatului Dobaci si se infaciosiasera aici la Brasiovu cu unu proiectu pentru infiintiarea unoru scóle comune fara caractero confesionalu; presiedintele inse intr'o audientia privata respinse in termini categorici orice incercare a loru de a esi cu acelu proiectu in faci'a adunarei literare. Unu episcopu presiedinte care avea la mana actele vedute la Nrii 18 et 19 putea se o faca acésta prea usioru. Totu pe atunci se ivise unu asemenea proiectu si dela Zlatn'a, carele inca fù delaturatu fara a'lu si mai infaciosia la presidiu.

Dupa acestea in 25 Augustu calind. vechiu a emanatu cu respectu numai la afacerile scolastice unu cercularin episcopescu, alu carui coprinsu — de si acela se tiparise — la o parte mare parte a romaniloru carii sciu carte, a remasu cu totulu necunoscutu. Cerculariolu acela suna asia:

Nr. Cons. 657. 1862.

Prea cinstitiloru parinti protopopi, si cinstitiloru administratori protopopesci!

De o vreme incóce se publicara in diurnalele nóstre nationale mai multi articuli despre necesitatea unoru scóle asia numite nationale, la a carora intemeiere si sustienere se contribue mai multe comune romane fara deosebire de religie, si de motivu principalu se educea acea impregiurare, ca in modulu acest'a s'aru putea insintá mai multu cultur'a nationale, cá prin scóle religionarie, de vreme ce comunele romane de ambele confesiuni, luandu-se osebi un'a cate un'a suntu serace, si nu potu avea midilóce bunale pentru infiintiarea si sustinerea scóleloru, unde copiii loru aru putea capetá crescere mai covarsita s. a.

Articulii acestia diurnalistici au indemnatu pre mai multi din cleru si inteligintii nostrii, cá se ceara parerea mea in privinti'a acést'a; ca-ci ii interesédza a sci parerea mea in privinti'a acelei scóle centrale, ce se proiecta din partea inteligintiei din comitatele Dobaci si Hunedórei.

Eu, pre catu din privirea acestoru rugari din partea mai multoru din cleru si inteligintii nostrii nationali, pre stat'a si din privirea mentositatei lucrului, ca-ci atinge cultur'a nationale, m'amu hotaritu a me enunciá in privinti'a acést'a catra toti fii si membrii bisericei nóstre din Ardélu, luandu-mi de puncta de manecare legalitatea, cá bas'a cea unica sigura, sub alu carei scutu se póte insintá crescerea si cultivarea moralo-religiósa si nationala a tineretului nostru.

Ne este tuturoru cunoscutu, ca dupace dela an. 1700 pana la 1783 se oprise din partea politica reintregirea scaunului nostru archiepiscopalu, care se veduvise in urm'a unoru fatalitati mori si remasese ne reintregitu din cause, ce suntu in deobsce cunoscute, si dupace guvernulu au cunoscutu, ca reintregirea postului archierescu nu numai ar' fi in interesulu bisericei nóstre, ci si in interesulu seu propriu, — la an 1783 s'au restauratu acelu scaunu archiepiscopalu din partea stapanirei politice prin denumirea unui episcopu, si atunci numai de catu ierarchi'a nóstra cea reinviata si-au indreptatu ingrijirea sa catra tréb'a scolara, si spre mai sigura insintare a interesseloru scolare au denumitu unu directoriu nationalu de scólele nó stre cu aprobarea preainalta maiestatica. Si de atunci adica dela an. 1783 pana la an. 1850 amu avutu nepreruptu langa episcopi'a nóstra unu directoriu nationalu de scólele nóstre in marele Principatu alu Ardélului, carele léf'a sa o tragea din fondulu nostru sidocsialu.

La an. 1850 tienenduse soboru eparchialu, si tractandose tréb'a scolara, soborulu au organisatu in § lu 17 cu privire la impregiurarile timpului, directi'a scolare astfelu, cá fiacare protopopu se fia inspectoriu scolariu in tractulu seu, ceea ce si ministeriulu de invetisimentu din Vien'a au aprobatu, ér inspecti'a suprema a scóleloru, si a cleorulaite institute din eparchi'a nóstra au remasu langa episcopu, cá mai marele si representantele legiuitu alu bisericei nóstre autonome, va se dica: independinte de ori ce influintia straina. Fostulu ministeriu c. r. se novoiá a strimtorá dreptulu episcopescu de suprem'a inspectiune scolare, precum archivulu eparchialu dovedesce, dar' fara efectu, ca-ci mai preurma au recunoscutu, ca episcopului nostru intocma i se cavine suprem'a inspectiune asupra tuturoru scóleloru si institutelóru literarie din eparchi'e, cá si episcopiloru catolici.

Totu acelasi soboru, precum arata § 12 din afacerile sale au asternutu la Maiestatea Sa rugarea presumilita pentru denumirea unui consiliariu de scóla la gremiulu guvernului tierei, carele se insinteze tréb'a nóstra scolara si se fia referinte la guverno in trebile bisericei nó stre. In urm'a acestei rugari amu castigatu unu consiliariu de scóle de religi'a nóstra, cá si celelalte religii autonome, carele pana la anulu 1861 au fostu in activitate; com va fi spre viitoriu, dupa ce guvernulu constitutionale patriotica séu restauratu, se va vedé curendu, ca-ci tréb'a au ajunsu la Maiestatea Sa spre finul'a decisiune. Noi inca dorimu, cá consiliariulu de scóle catu mai curendu se tréca din disponibilitate in activitate.

Acelasi soboru m'au poftitu cu grasiu viu, cá se midilocescu parintelui protopopu Moisi Fulea, carele pentru betranetie nu mai póte duce ac.vitiulu de directoriu nationalu, o pensie, ceea ce am si facutu, si pensi'a de 210 fl. v. a. i se da pe anu din fondulu sidocsialu.

Din cele pana aci cepuse se vede lamuritu, ca tréb'a scolare in bisericó nóstra din Ardélu are organismulu seu legiuitu, si partile constitutive ale acestui organismu scolariu suntu: I. Inspecti'a suprema scolare, ce este langa episcopulu; II. Inspectiele tractuale, ce suntu protopopii respectivi; si III. Inspecti'a locala scolaria, ce este séu langa parochu, séu langa unu membru calificatu. Acestu organismu scolariu este urmarea firésca a organismului bisericei nóstre autonome. Si candu dicemu: ca biseric'a nóstra este precunoscuta de statu de independinte, atunci se intielege de sine, ca si partile organice ale bisericei nóstre autonome, precum suntu protopopiatele si parochiele, cu autonomi'a si drepturile loru, care le esercitéza sub supraveghiarea episcopului in treburi bisericesci si scolarie; de acea o parochia vecina n'are drepta a conturbá autonomi'a altei parochii invecinate, precum si protopopiatulu vecinu n'are drepto a se mestecá in treburile protopopiatului invecinatu, ca-ci partile constitutive ale unei eparchii suntu pentru sine autonome, si esercitéza dreptulu loru parochialu, si protopopiatulu in form'a representativa prin sobóre parochiale si protopopiale si afacerile loru le esternu episcopului spre censurare si aprobare pentru sustinerea legaturei organice si uniforme, prin urmare ori ce lucrare unilaterale si volnica in lucruri titlóre de dreptulu publicu internu alu protopopiatului si parochiei, ce aru comite protopopulu, parochulu, séu ori care christianu unilateralu fara soboru, este ilegale si invalida.

Standu asia dara tréb'a scolare a bisericei nóstre autonome din Ardélu intocmai astfelu de regulata si organisata cá si trebile scolarie ale altoru religii autonome din tiéra, urméza preafiresce, ca tréb'a nóstra scolaria are organismulu seu legalu, si ca tocmai in acésta impregiurare este si legalitatea trebei nóstre scolare, va se dica, modulu legalu de insintarea culturei populare, si asia totu, ce nu este efiucsu naturalu de ací, este anomalia, ilegalitate cu statu mai multu, ca ci legea dietale din an. 1791 in art. 60 lea dupa ce au hotaritu, ca religi'a nóstra se intaresce in libertatea sea esercitiu, rendueace apoi si despre tréb'a scolaria: ca drepturile Maiestatei Sale c. r. au a remané in intregime in privinti'a trebiloru clerului, bisericei, fondeloru si ale crescerei tinerimei. Prin urmare schimbarea esentiale in organismulu trebei nóstre scolarie nu se póte face fara aprobarea maiestatica; inca nici guvernulu nu póte octroá nimicu in tréb'a scóleloru nóstre, precum adeveréza hotarirea regésca din 13 Sept. 1861 Nr. 2810 ce ni s'au impartasitu dela inaltulu guvernu alu tierei sub 25 Sept. 1861 Nr. 7750 si carea o comunicamu mai diosu in totu coprinsulu ei. (Va urmá.)

Cum este ritulu resariténu?

Precum sciti „Pesti Napló“ ne invétia si pre noi la multe lucruri bune. Acelasi diuariu mare si datatoriu de tonu in cercurile mai nalte ocupanduse din nou cu adunarea de deunadi a rom. catoliciloru din Alb'a Iuli'a, in Nr. 66 din 19 Martiu pe semicolón'a 2 din facia se folosesce de ocasiune cá se spuna si romaniloru, cumca ritulu loru resariténu vechiu este „unu formalismu trandavu, pe carele rom. catolicii ilu vedu pe fiacare di inaintea ochiloru sei.“

Nu scimu déca nefericit'a, deasatrós'a, fatal'a propunere a dlui vicespanu Gozmanu facuta la Oradea in 5 Martiu si comunicata in „Federatiune“ Nr. 37 sta in vreo legamente cu oracolulu din „Pesti Napló“; atata inse scimu ca mai sunt ómeni carii credu tare si vertosu, ca nici ei nici legea loru nu potu se subsiste, déca nu voru purta slepulu altora.

Noi pana acum sciamu asia, ca ritolu resariténu pastratu in bisericia anatolica si strabatutu dela acelasi inocce, este celu mai clasicu, celu mai frumosu, ba celu mai sublimu din tóte riturile, firesce sub conditiune fara care nu, cá adica esecutorii lui se nu'lu parodieze, séu cum se dice mai prosaicu, se nu'lu ingane si se nu'lu deformeze, nici se'lu intinda in contra intentiunei apostolice si in contra sco-

pului ce'lu are. Asia credeamu noi pana acuma; éra in casu de a ne afla in retacere, rogamu pre toti archiereii si ereii de legile resaritene, cá se binevoiésca a ne investia si informa, cá ce trebue se tienemu noi despre ritulu nostru. —

Amerintiare nóua cu legea martiala.

Ambele foi ministeriali „Pesti Napló“ si „Kol. Közlöny“ incepura se amerintie din nou cu mesuri estraordinarie. Causele care voru „Unio“ avuse fruntea de a nega); tinerimea fanatica face demostratiuni de strate in contra tribunaloloi de jurati; glótele próste in locu de a investia legile positive, isi batu joculu de ele in numele opiniunei publice; — adunatori (canalia = csöcselék) de rebeli ataca pe cele mai mari caractere ale tierei, cum e unu Klapka, si sfarma vagóne trecatóre cu calatori paciuiti. „S'a starmatu tirani'a absolutismului, pentru cá se cademu sub tirani'a totu asia de spurcata a glótelora crude, pentrucá se dé asaltu asupra cesi cetatieniloru statului pentru opiniunea loru politica, se le sparga ferestrile, se aduca in pericolu visti'a calatoriloru cá si nesce cete de talchari s. c. l.“

Pre langa acestea recomandamu la ori ce compatriotu, cá se citésca cu tóta luarea-aminte acea cuventare a generalului Türr, pe care elu o a tienutu catra serbii alegatori din comitatulu Bacia, pentrucea scesasi este plina de adeveru.

Ce este Moldov'a si Munteni'a?

Este campi'a de parada a cetatei de munte numita Transilvani'a. Voindu se aperi acésta cetate, poti se cucéresci acelea campii (Fremd. Blatt Nr. 78 din 19 Mart. in art. de fondu). —

Se se desamagésca si orbulu!

(Capetu.)

Mai incolo se continuà actulu alegeriloru intr'una sala:

De medicu s'a alesu cu solemnitate d. N. N. cá singuru concurente si doctoru de medicina. — Alegerea definitiva a ingineriului se amana pana preste 6 luni, din causa, cá concurentiloru le lipsiau diplomele. — Dupa acestea s'a purcesu la alegerea vicenotariului si a loru 8 subjudi cercuali. — Comitele supremu a prezentatu lista candidatiloru cate 3 pre unu locu, va se dica de 3 ori 9 = 27; intre acesti 27 numai 4 romani, 2 sasi, ceilalti 21 toti maghiari. — D. Ioane Orosu aratandu nedreptatirile facute romaniloru la alegerile trecute, a propusu ca dupa ce intre 8 judi cercuali numai unulu e romanu, celu pucinu se se puna subjudi de nationalitate romana, pentrucá se nu se intample cá poporulu din comunele curatu romanesci care sunta multe, se nu fia in stare a se intielege nici cu judele nici cu subjudeli cercuale, propunerea inse fara de a se fi resturnatu cu contra motive legali, fù respinsa. — In urma acestui incidentu d. I. Orosu a prorupt in urmatóriele cuvente, pre cate de sincere si fratiesci, pre atata de seriése si drepte:

Ilustrisime domnule comite supremu, onorsta comitetu!

Eu credu, ca patri'a acésta e a tuturoru nationalitatiloru, care locuiescu intru insa, de unde cugetu, ca precum in purtarea greutatiloru suntemu egali, asia si in accessi mesura trebue se ne impartasimu si din beneficiile ei. — Domniloru! se nu ne insielamu unii pre altii, ca ci pre cales acésta, in locu se ne apropiamu unii de altii, ne totu departamu de catra olalta. — La dóue alegeri trecute romanii, cariifacu maioritate in comitatu, si au trei cercuri curatu romane, spre batjocur'a principiului de egalitate si fratietate, fura preste mesura insielati, remanendu din 8 judi cercuali numai cu unulu, si éca acum cu candidatia presenta li se face a trei nedreptatire.

In epoc'a, in carea traimu, mi se pare, ca se iea minciun'a de adeveru si ilegalitatea de legalitate. Eu amu date Domniloru! ca chiaru faptele ilegale ale unui domnu au fostu premiate, conferindusse unu postu mai inaltu. — Caus'a natiunalitatiloru in diet'a din Pest'a se totu amana pote ad calendas graecas. Aru fi de doritu cá bateru noi a casa in comitate se ne impaciuimu si se fimu frati, pentruca va veni timpulu, candu vomu avé lipsa unii de altii, dara durere . . . . seu dóra numai in timpu de nevoi se ne aducemu aminte de binefacerile intielegerei si ale concordiei? Ve dechiaru, ca romanulu numai amiciloru le va fi amicu, éra inimiciloru inimicu pana la mórte. —

D. Kispál a disu in vorbirea sa despre intregirea ótei, se ne grabimu cu inrolarea si inarmarea, ca est periculum in mora. Dlui scie inarmarea, ca est periculum in mora. Dlui scie ce graiesce, póte se teme ca topinduse acuma ce graiesce, póte se teme ca topinduse acuma ce graiesce, póte se teme ca topinduse acuma

rile de vedere, si a dieu, ca adunarea se dè votu de neincredere déca guvernulu nu le va modificá esentialmente. — D'Israeli a respunsu, ca guvernulu va mantiene eclesi'a de statu in Irlandi'a. —

ITALI'A se ocupá cu regularea contribuţioniloru. —

In AMERIC'A presiedintele Johnson e datu in judecata, pentrucá prin mesurile sale ar' fi calcatu constitutiunea, si representantii'a statuniloru a primitu acést'a tragere la respundere. Intr'acéea partisanii presiedintelui incepu érasi a se inarma, ér' statulu Boston cere chiaru si desfiintirea presidiului republicanu fiinduca are prerogative mai mari decatu unu rege. —

Varietati.

— Abia trecura vro cateva dile, de candu atineseramu, ca in Clusiu intr'o singura di se intemplara trei casuri triste de sinucidere si mai nainte de sparseturi de case, acum cetimu in „Unio", ca in 16 nisce hoti au intratu in casa v. capitanului orasianu, cá se o depradeze, insa sarindu v. capitanulu cu curagiu spartia pe hoti de o tulira la fuga. „Unio" marturisesce, ca in orasiulu acel'a se furisesce o céta intréga de hoti si ar' fi bine se se puna man'a pe ei. — Se se dè pe man'a gendarmiloru, cari singuri ne mai promitu sustinerea securitatii cu succesu probatu, cari déca s'ar desfiintia, apoi adio securitate, dicemu si noi. —

— (Hotia preste hotia.) La Segedinu in 17 Martiu nóptea pe la 2 óre candu sosí carulu de feru dela Temisiór'a si carulu de posta stá gata in curtea trenului pentru a transportá post'a cu bani in orasiu, diece hoti inarmati au datu preste carulu postei, in care servitoriulu postalu tocma incarcá tóte pachetele cu bani, epistole si alte marfuri, si tote le reincarcare pe carulu loru, luara si pe postilionulu cu sine si a tulira la fuga. Esindu afara din orasiu dedera diosu si pe postilionu. Demanéti'a pe drumulu catra Felegyháza se aflara bucati de scrisori rupte, ma si o diumetate dintr'o bancnota de 50 fl. Pretiulu celoru rapite se sue la 100.000 fl. Abia trecura vr'o cateva septemani, de candu totu pe la Segedinu se intemplá despoiarea postei de 45.000 fl. E stringatoriu la ceriu, ca pentru securitatea publica de avere si viétia nu se pórta stata ingrigire cata se pórta d. e. pentru nadusirea simtiuloru de nationalitate. Simptome triste acestea de o destramare a securitatii publice! — Se se mai desfiintieze si gendameri'a, apoi se vedi. —

— Spre 20 nóptea in Sibiiu la unu ospetu se furara vro 3 galete de cereale in saci, cu tóte ca pórt'a era inchisa, si din carulu popii ev. din Cergidu lad'a din caru cu totulu. S'au facutu venatória, calcandusse casele unoru cu prepusu, si unii vagabundi se prinsera. Óre cu vina or fara vina? —

— In nóptea de 16 spre 17 in Gusterit'a langa Sibiiu sparsera forii unile, luara o lada cu o 1000 de fl. si pretiose si se facura nevediuti. Politi'a dede apoi preste unu tiganu, la care se aflara 196 fl. si una tabachera din cele furate. Preingrigirile sunt acum fórte de lipsa. —

— Orlatiani esoortati. „H. Ztg." referéza, ca suptu escorta de 2 gendarmi si 8 venatori, s'au adusu in 20 Martiu in Sibiiu 13 orlatiani (l. granitiari), prédandusse judecatii, cari fura osenditi la pedépsa de prinsória pentru prevaricationi facute in padurile erariale, dimpreuna cu alti 80 inca; provocarea loru la recursu mai inoltu nu se nici luá in sama si le canta se intre in pedépsa. —

— Festului regalistu magh. in diet'a din Sibiiu prota Koronka i facura poporenii in Trascau una musica de pisici. —

— Comesulu celu nou intre deputatiuni primí prin posta Sibiiului si una epistola batjocuritória, dupa „H. Ztg." —

— „Unio" mai sude, ca in septemau'a trecuta au sositu 500 pusci nóue cu acu si s'au impartitu intre ostesii imperatesci din regim. Carolu Ferdinandu, care garnisonéza in Clusiu, si comica ar' fi si inceputu depriinderile cu asemeni pusci. —

— Dupa Redactorulu Bözörményi se mai condemnà si redactorele dela „Fói'a Fremdenblatt ungurésca" Sigismundu Chorini in Pest'a pentru delictu de presa cu aresta de o luna si pedépsa in bani 100 fl. —

— Min. de resbelu dupa ce primí dela mai multe comande militari cerutele opiniuni pentru total'a desfiintiare a pedepsei trupesci intre ostasii, se consulta acuma, cá se decida asupra obiectului acestuia, in care Austri'a remasese astatu de indereptu dupa alte state civilisate. —

— Garda nobila ungurésca dupa regularea cestiunei financiale se va infiintiá si candu primatele Ungariei va botezá cesa ce pórta in pantece regin'a, care se afla inca in Bud'a, va functioná si ea. Sor'a imperatesei ex regin'a din Neapole a venitu la visita in Bud'a.

— 15 Martiu, aniversarea revolutiunei maghiare dela 1848 s'a serbatu nu numai in Pest'a printr'unu banchetu datu de catra democrati, ci chiaru si in Clusiu. Ér' diarnalele din Pest'a cu deosebire „M. Ujság", „Századunk", „Vasárnapi Ujság", salutara acésta di cá o di de inviere a natiunei si cu tóte, ca pre noi ne oprira mai deunadi se nu mai nici pomenimu nimicu de reiele din istoriele anilora trecuti, ma si citari din diplom'a leopoldina ni se intrerupsera, totusi diarnalele maghiare personificara anulu 1848 catu se póte de bine. Ma „Hazánk" reflecta pe „Vasárnapi Ujság", care isi adusese aminte de scriitoriulu Paulu Vasvári, cumca acestu june a schimbatu pén'a cu sabi'a si ca in muntii Transilvaniei si a aflatu mórtea prin o turma seibateca. Cá cum Vasvári ca si aci, cari vrea se sugrume dreptulu nationalitatii libertatea poporului romanu ce se luptá pentru ele, ar' fi de canonisatu intre martirii pentru libertatea umanitatii si nu intre sugrumatorii ei. Óre cine au fostu mai selbatici?—

— „Der Osten" fói'a politica edata de H. Bresnitz in Vien'a, ese dela 1-a Ian. mereu; elu pledéza pentru constitiunea autonomistica a Austriei pe basea: dreptu egalu pentru tóte popórele si confesiunile si se ocupa multu cu relatiunile din Oriente, ése odata pe septemana este o cóla si mai bine, pretiulu 6 fl. pe anu si in afara 10 fl. Se recomanda invitarea lui la prenumeratiune. —

Multiamire.

S'au mai primitu la societatea „Transilvania" urmatóriele sume:

Dela Dómn'a Iuli'a Hajdeu lei vechi	384
„ Domnu Micuiescu, deputatu	640
„ Domnu Miler, prefectu de Berlad'u	411
„ Domnu N. Apostolescu subprefectulu Plaiului Teléjenu, prin d. Ghinea profesore	243
Dela D. Dimitrie Sisco	384
Dela prea santi'a sa episcopulu Dionisie, Bozeu, carti in valóre de lei	864 lei
Dela d. capitanu C. Horadianu, bani adunati din remasitie si dela membrii noi	705 28
Dela d. C. A. Dimonisie deputatu	411 —
Dela Eugeniu Crisianu, bani adunati din remasitie	221 10
Bani adunati din tacsele diplomeloru membriloru adunarei societatii	337 30
Dela d. G. Danielopolu profesore si advocatu	411
Dela d. Aristide Pascalu profesore si advocatu, s'a inscrisu cu lei	411

Subscriosulu in numele societatii aduce multumire publica pentru asemenea oferte eminentu nationale.

Presiedintele societatii Transilvani'a
A. Papiu Ilarianu.

Türr despre democratia.

Democratii nostri, dise Türr intr'o cuventare in comitatulu Bacs, comitu erére, déca voiescu a domni prin agitatiune, cuventulu democratia abia este cunoscutu dupa nume, si ei dau a o si face domnitória. Spre a funda democrati'a ungurésca nu trebue se ne luamu de mustra poporulu americanu, fiinduca Americ'a se totu straformeza de spiritele acele neodichnite, pe care nu le potea indestuli Europ'a si chiaru se lupta neincetatu pentru o sórte mai buna. Republic'a americana a fostu constrinsa a da legiloru o directiune libera si mai anarchica si asia s'a facutu unirea intre state. La noi suntu alte giuratari. In America'a se nevoiesce fiecine a trai dupa lucrulu manéloru sale, dar' noi voimu se domnimu fara a lucra. Acolo aflamu egalitate in respectarea impreunutatia, aici in aceste ce se arunca cu tina. Acolo cá si in Angli'a sate intréga parlamentulu pentru a apara onórea membriloru sei; noi ne batemu joculu de fii cei mai nobili si patrici si i dechiaramu de tradatori. Democrati'a, cá se'si póta juca rol'a trebue se se reintórca la principiale esistintii sale, adica la inteligintí'a universala, nedependinti'a individuala intemeiata pe fericirea comuna si ormarea de sci e egalitatea sociala.

In patri'a acésta fiacare, de diosu in susu luandu, e unu democratu, privindu inse de susu in diosu e fiacare unu aristocratu. Intrebative insive, déca avemu noi stribatele, ce se cera pentrucá se ne potemu numi democrati? Democrati'a nu trebue se o lingusimu, ci se o crescemu. Singura lumin'a sfanta adeverulu, cá o sotitese nevricibile a tuturoru idesloru neratacite, pe care lumina le descopere si face se dispara ori ce frica. Problem'a principale a educatiunei este a face, cá se se cunósca nu numai drepturile, ci si detorintiele civile.

Una poporu, care sémana sementia spirituala, nu va remané nici odata cu secerisu sterpu. Parol'a ungariloru dara se fia nu numai agricultur'a — cá mai insinte — ci si comerciulu, industri'a si desvoltarea in scientia. Contele Ludovicu Batthyáni dicea: trebue se straplantamu sciinti'a si in corturile tiganiloru". — Acesta e oracululu loi Türr, care trebue prefacutu in sucu si sange, pentruca conventulu egalitate se nu fia numai o satira. —

Literariu.

— **Albumulu** Insltimei Sale Domnitoriului Carolu I. Peisagie frumóse si costume gratióse ce avemu in tiéra (sbia cunoscute pana acum).

Din ordinulu I. S. Domnitoriului vomu incepe a publica in chromolytografii tablouri in casete. — Abonamentulu 10 lei noi si platitu inainte pentru fiacare caetu, pretiu statu de mica pentru a se respandi in tóte classele.

Caetulu I va coprinde: 1. Costume femeesci dela Argesiu. 2. Portretulu lui Stefanu IV. (Cela mare dupa unu vechiu tablou alu st. mitropolii din Iasi) 3. Monastires Tismen'a.

Caetulu II in lucrare: 1 Intrarea I. S. Domnitoriului in portulu dela Galati. 2. Costome dela Brail'a. 3. Romani'a la Mares Négra.

Caetele viitóre voru coprinde: Monastirile, orasiele, precum si costumele cele mai frumóse din tiéra.

Abonamente se primesce la tóte librariile si la tipografi'a lui Ioane Weiss.

Stabilimentulu artisticu alu I. S. Domnitoriului pentru respandirea artei.

Supta directiunea C. Szathmary.

— Societatea de lectura a junimei romane din Oradea mare voindu a edá almanaculu pe anulu acest'a provóca pe respectivii membri, cá se'si tramita articulii destinati pentru almanacu, ér' concursulu de 6 galbeni pentru novel'a originala se prelungesce pana la 1-a Aprile. —

In Clusiu a esitu la lumina o brosiura in cas'a urbariala de fórte mare insemnatate, la care tragemu atentiunea atatu a juristiloru, catu si celeilalte inteligintie, cá se póta orientá pe poporu, in a carui favóre s'a scrisu, candu acest'a ar' cauta svatu cu are de facutu. Titululu brosiurei e urmatoriulu:

„Néhány szó az 1854. Junius 21-én kibocsátott l. m. urbéri nyiltparancs Commentatiojának halaszthatlan szükségességéről és **szerény véleményéről** azon módozatról, melyel a szellér-teiki állományokon nehézlő tartozmányok megváltása s ezáltal a szelléreknek a robot alóli a birtokosság kára nélküli felszabitása eszközlendő volna.

Irta Vajda László".

Adica: Unele cuvinte despre nesmanabil'a necesitate a comentarii patentei urbariale din 21 Iunie an. 1854, si **modesta opiniune** despre modulu, cu care s'ar puté mediloci rescumpararea jelesiloru de robota fara daun'a proprietariloru, de Ladislau Vajda, secretariu gubernialu devotatu fiiu alu natiunei nóstre.

Ne invoimu cu opiniunea auctorului si asteptamu, cá statulu se iè in seriósa considerare proiectarea respectiva cu luare asupra sa a unei parti de despagubire, pe candu la deputarea celeilalta parti se se inleanésca dilerii séu prin ajutoriulu unui institutu de creditu imobiliariu, séu prin redicarea unoru bance ipotecare or a altoru institute de imprumutare redicande pentru tierani, cese ce ar' procreá o idea in poporu, ca statulu totu nu l'a datu uitarei, ci i a deschisu si lui mediuloce, cá se scape de volniciele proprietariloru, cari altfelu mane poimane voru pune érasi pe pitióre vreo 200.000 de iobagi, dintre dileri, déca nu va urmá o

vindecare e reulni acestuia prin total'a desdaunare. Si acést'a fara amanare in interesulu atatu alu statului si alu proprietariloru, catu si alu numerosiloru dileri desperati. —

Salonu de convorbire.*)

Satulungu 1-a Martiu 1868.

In mai multi Nrii ai Gazetei cetiramu amintiri despre cas'a lui Draganu Sasu din Satulungu, inse fara a se fi datu scelei cause cea mai mica definitiune spre orientarea onoratului publicu cetitoriu.

Corespondintele Gazetei nu mai incetéza, a impartasi si „Federationei articoli cu date necorecte, dupa informationi unilaterale cu istetimea Pandórei.

Asia d. e. cetiramu in Nr. 18 din 2/14 Febr. 1848 unu codice a'lu corespondintelui din Brasiovu din 7 Febr., in care se silesce a da desluriri despre numerulu sufletelor din comun'a Satulungu, despre afacerile romaniloru pre cas'a lui Draganu Sasu, pe care 'la plange milosulu corespondinte, ca din cas'a nelegalei sale arestari 'i s'ar stinge economi'a de vite si ca pana acum 'i ar fi si periitu vreo trei sute de oi, mai adaugundu, ca in societ'a comitetului s'ar fi vorbitu de 3100 fl. fara capetu si ca chiaru si Draganu Sasu ar fi asupritu inca de mai nainte cu vreo 300 fl. v. a.

De aici vedemu, ca nici onorat'a Redactiune si nici corespondintele in cau'a acésta inca nu cunoscu misteriulu ei, ci retacescu in intunerecula noptii.

Vediendu mai incolo, ca prin articululu din urma suntu atacati atatu primari'a catu si justiti'a, nu mai putemu fi pasivi, ci fia-ne ertatu, a impartasi unele date spre orientarea onoratului publicu, ba chiaru si a onorstei Redactiuni, cá unii, ce suntemu mai familiari cu acea cauza.

Cau'a acésta e cu totulu privata, si adevenita trivisla chiaru prin faptulu lui Draganu, cá unu omu simplu si neastemperatu, care cam de pela anulu 1861 incoce n'au mai incetatu a ataca onórea unoia si a altoia, ma chiaru si a superioriloru sei prin acusari false esite dupa informarea sa din condeiulu nefericitului seu sermi advocatu Iosifu Vatkits, pana candu implendiase acum ocau'a fù omulu nostru, atatu de adoratu si compatimitu prin citatele articole, provocatu, a da socotéla de faptele sale insintes tribunalului penale.

Credemu a nu fi sci de prisosu, a impartasi mai anteiu onoratului publicu si cateva date biografice despre persón'a lui Draganu Sasu si a citá cateva fapte de ale sale, pentru care curge cercetarea criminala.

Acestu nestemperatu pana cam pela anulu 1861 s'a tienutu de economi'a de vite, ba ajunsese si la postulu de juratu comunale si sperá a ajunge si jude comunale. Nu scimu inse din fatalitate séu chiaru din vin'a si negligenti'a sa, ce e mai posibile, deveni cam la anulu 1861 in totala scapatare, sequestrandu-se prin proprietariulu Nicolau Balasnu din Bucuresci tóte vitele ce mai avù pentru datorii, si asia fù silitu a veni la loculu nascerii sale numai cu macinc'a s'a pastorala.

Ce se incépa scum cá parinte de vreo 9 copii nevestnici fara mediulóce de traiu? se sili in anulu 1861, cu ocasiunea restaurarii comunale a intra in comitetu, aspirandu si la postalu de jude, inse fù de sórte nefavorita si nu'si putù ajunge scopulu din causa, ca nu posedea increderea poporului. — Acésta fatala intemplare an aduso pe omulu nostru la ticalós'a idea de a'si forma in comuna o partita in contra senatorelui si inspectorelui locale Joachim Pánczél, a judelui comunale si a notariului cu promisiuni chimerice, ce va castiga pentru comuna drepturi mari, si éta, ca pela anulu 1863 au si atrasu in partea sa o fractiune de vreo 127 (?) persóne, cea mai mare parte consangeni si sci, muncitori de di, servitori scl., séu cu alti termini aventurieri, care fractiune iau si datu in numele comunei Satulungu (?) o plenipotentia nelegala, spre apararea dreptului comunale, dimpreuna cu alti 6—8 consorti de natur'a sa si bazati pe acea procura au si incoputu activitatea sa pe cali retacite si avendu de mentore niece idei fantastice, au storsu insemnate sume de bani dela inchinatorii sei si incomodandu autoritatile mai inalte cu feliurite petitiuni fantastice *) fara o picatura de adevoru si a sustienutu in modulu acesta cas'a (vedi archiv'a magistratuala).

In anulu 1865 primi denseulu dela comitetulu pentru intregirea armatei, ce ecsista in Satulungu din partea romaniloru, o procura, de a voiasja in Principatele dunarene si Turci'a, spre erusrea si prinderea fugariloru de militia tienetori de Satulungu, inse prevedintu cu o consignatiune nominativa despre acei fugari si cu conditiune, a nu se estinde la alte persóne decuprinse in acea consignatiune si nici a primi tacse in bani dela acei fugari. — Ce facú inse plenipotintele nostru? ajungundu in Turci'a, cerú ajutoriu pe bas'a plenipotentiei dela autoritatile de acolo si in locu de a prinde numai fetiori supusi militiei si si tramite spre asentare, din contra prinse pe unu tineru anome Radu Radu Rosculetiu nascutu la an. 1845, care inca nu fù conscrisu la militie si ai carui parenti locuiau in Satulungu, i vendù oile, ce le agonisese, ilu tiari prin inchisori cu lantiulu de gutu, in timpu de 6 septemani, pana candu 'lu aduse la Brasiovu, de unde firesce, indata fù eliberatu; dar ce folosu? ca tóta averea lui agonisata pana atunci, fù consumata de Draganu!

Au nu este acésta o crima neertavere? (vedi § 93 l. penale).

Mai incolo prin artic. din 4 Iuliu et 22 Iuniu 1866 Nr. 48 ale Gazetei se apucà omulu nostru si ocaresce pe judele Voicu Rosculetiu consangenu a'lu deportatului si pradatului tienen Radu Rosculetiu, cum ei vine la gura, numai din invidia, ca-ci acesta s'au intrepusu pentru nenorocitulu si nevinovatulu tienen. — Acésta fapta a lui Draganu representa dupa legile penale a dóu'a crima (vedi §§ 209 et 489 l. p.).

In cele din urma debitandu comitetulu romanu pentru intregirea armatei mai bine cu 8000 fl. v. a. pe la zarafi, s'au incercatu a face o repartitiune de imprumutu fara interese pe la locuitorii din comuna si descoperindu'si planulu insintea lui setenitoru, cine fù primulu contrar u a'lu scelei intreprinderi omane? — Draganu Sasu! — care prin laudele si obrasnici'a sa cu glasulu celu mai poternicu animá poporulu la renitentia.

Comitetulu cá o persóna privata fara potere la mana se adresà catra oficiulu comunale pentru ai da ajutoriu in cestiunea acésta. Oficiulu comunale nu lipsi a desfasiura cestiunea in duminec'a urmatória prin o publicatiune bine potrivita; si ce se vedi? — jupanu Draganu ridica glasu poternicu in midilocelu santei biserice, pe candu se impartiea anafora, animandu poporulu la renitentia si batendu'si jocu de publicarea oficiului comunale, numi in publicu de insielatori pe inspectorulu, judele si notariulu locale, si numai intreveninteluí preotu celebrante Ioane Danu se póte multiumi, ca nu s'a nascutu unu escesu infricosatu in biserica. (Va urmá.)

*) Pentru cele ce intra sub acésta rubrica Redactiunea nu e respundietoria. — Red.

*) Si totusi vorb'a acésta sémena vorbeloru unui tiranutu. — R.

Nr. 23. 1868. 2—3

CONCURSU.

In comun'a montana Rosi'a in comitatulu Albei inferiore in Transilvani'a, statiunea de fisicu montanu in urm'a abdicerei d. Dr. Teodoru Simai, a devenitu vacanta.

Cu statiunea acésta e impreunatu unu salariu anualu de 720 fl. v. a., unu intertienemento de cate de 120 fl., bani de corielu 100 fl. v. a., precum si dreptulu de pretensiune, dupa normele prescrise pentru oficialii de statu.

Doritorii de a ocupa acésta statiune, instruindu cererile loru cu documentele recerute, — in care este a se arata perfectiunea in sciinti'a medicinala, cunoscinti'a perfecta a limbei romane si maghiare, — au ale substerne pe calea autoritatiloru locale concernente, celu multu pana la finea lui Aprile a. c. la „Directiunea fondului pisciulu din Abrudu si Rosi'a".

Abrudu in 28 Febr. 1868.

Dela directiunea fondului pisetalu din Abrudu si Rosi'a.

Nr. 343. 1868. 1—3

Escriere de concursu.

Pentru postulu de juriom inspectore la dominiale archiepiscopesci — seminariali — si fundationali din Blasiu, — si de advocatu alu clerului, cu locuinti'a nemidilocita in Blasiu, prin acést'a se escrie concursu.

Emolumentele cu acestu postu impreunate suntu urmatoriele:

1. In bani gat'a 600 fl. v. a.
2. In naturali:

a) Un'a suta metrete grau — metret'a a 16 cupe computata.

b) 100 metrete cucuruidu.

c) 6 orgii cubice lemne de focu.

3. Reluta vinu 50 fl. v. a.
4. Reluta pentru intertientiunea alorn 2 cali 120 fl. v. a.
5. Reluta pentru corielu 150 fl. v. a.

Doritorii de a ocupá preatinsulu postu au de a substerne capitululni metrop. gr. cat. din Blasiu pana in finea lui Aprile a. c. si. nou documentele loru bine instruite:

1. Despre portarea loru morale nepatata.

2. Ca suntu advocati consurati dupa legile patriei, in presente sustatórie, si ca cá atari au functionatu, numindu si loculu functionei loru.

3. Ca au cunoscinti'a deplina alorn trei limbe domnitórie in patria.

4. Ca suntu de nationalitate romani si de confesiune greco-catolici.

Blasiu 10 Martiu 1868.

Capitululu metropolitanu alu Albei Iuliei gr. cat. din Blasiu.

Edictu.

Judecatori'a singularia delegata pentru cercalu Branului in Zernesci, face cunoscutu prin edictulu acr. st'a lui Aldea Benga economu din Sirne, cumca Stanu Colesiu economu din Zernesci a presentatu in 8 Martiu 1868 la Nr. 266/civ. aici la judecatoria o actiune in contra lui pentru o pretensiune de 31 fl. v. a. s. c. s.; si fiinduca actorele s'a dechiaratu, ca nu ar' poté erá comoratiunea presenta a incusatului; si nefiindu judecatoriei contrariulu cunoscutu: s'a denumitu advocatu provinciale dlu Nicolau Strevoiu de curatoru alu incusatului, cá se pórte procesulu acesi'a dupa normele procedurei civile pre spesele si periculu absentelui, — ordinandu totu deodata diu'a de infacisiare spre pertracta rea causei acesteia pre 25 Aprile 1868 demanéu'a la 9 óre aici in localulu judecatoriei.

Prin acést'a se face incunoscutu atentu, ca pana la diu'a de infacisiare are a'si informá curatoriulu despre starea causei acestei'a de judecata spre a'lu poté representá dupa cerintia séu a propune judecatoriei cu altu representante, ca la din contra va avé a'si ascrie siesi urmarile negligentiei.

Zernesci in 9 Martiu 1868.

Nr. 320/civ. (—)

Edictu.

Dela judecatori'a singularia delegata pentru cercalu Branului in Zernesci se face cunoscutu, ca la cererea ecsecuentelui dlui Georgiu Enescu iun. in scri'a centrale din Brasiu in contra dlui Georgiu Radovicrecte Bucuru Masiu din Port'a pentru solvirea unei sume de 90 fl. si 37 fl. v. a. c. s. c. s'a concesu vendiarea efectelorn ecsecutului, precum mobile de case si culina, vestimente, vase etc. etc. si diu'a de vendiare se determina mai anteiu pe 18 Aprile 1868 la faci'a locului in comun'a Port'a, apoi pe 2 Maiu 1868 in locu Zernesci, cu adaugere, ca nepotendune vinde anteia óra cu pretiulu estimarei, a dóu'a óra se voru vende si sub acel'a; inse numai pre langa bani gata. La acest'a se invita voitorii de cumparare.

Zernesci in 20 Martiu 1868.

Cursurile la burs'a in 24. Mart. 1868 ata asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 42 cr. v.
Augsburg	—	—	112 „ 75 „
London	—	—	115 „ — „
Imprumutulu nationalu	—	—	87 „ 15 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %			88 „ 10 „
Actiile bancului	—	—	709 „ — „
„ creditului	—	—	189 „ 70 „

Obligatiile transilvane ale desarcoinarii pamentului in 19. Mart. 1868:

Bani 66·75 — Marfa 67·25.

Redactoru respundietoru
JACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparitulu lui
JOANE GÖTT si fiiu HENRICU.